STEVEN SPIELBERG DIGITAL YIDDISH LIBRARY
NO. 10098

NAYE LIDER

Joseph Rolnick

THE MAX PALEVSKY
YIDDISH LITERATURE COLLECTION

NATIONAL YIDDISH BOOK CENTER
AMHERST, MASSACHUSETTS

NATIONAL YIDDISH BOOK CENTER
AMHERST, MASSACHUSETTS
413 256-4900 | YIDDISH@BIKHER.ORG
WWW.YIDDISHBOOKCENTER.ORG

•

MAJOR FUNDING FOR THE
STEVEN SPIELBERG DIGITAL YIDDISH LIBRARY
WAS PROVIDED BY:

Lloyd E. Cotsen Trust
Arie & Ida Crown Memorial
The Seymour Grubman Family
David and Barbara B. Hirschhorn Foundation
Max Palevsky
Robert Price
Righteous Persons Foundation
Leif D. Rosenblatt
Sarah and Ben Torchinsky
Harry and Jeanette Weinberg Foundation
AND MEMBERS AND FRIENDS OF THE
National Yiddish Book Center

•

The *goldene pave*, or golden peacock, is a traditional symbol of Yiddish creativity. The inspiration for our colophon comes from a design by the noted artist Yechiel Hadani of Jerusalem, Israel.

The National Yiddish Book Center respects the copyright and intellectual property rights in our books. To the best of our knowledge, this title is either in the public domain or it is an orphan work for which no current copyright holder can be identified. If you hold an active copyright to this work – or if you know who does – please contact us by phone at 413-256-4900 x153, or by email at digitallibrary@bikher.org

יוסף ראָלניק

נייע לידער

ניו־יאָרק

1935

Copyright by
JOSEPH ROLNICK
1935

Printed in U.S.A. Astoria Press, New York

490

ווי פאַר די אויגן

I

גיב ווידער דעם ריח פון ערד צו דערפילן,
דעם וואַרימען פּליעסק פון וואַסער דעם שטילן;

די טונקעלע קילקייט פון מיט־זומער שייער,
דעם נאַכטיקן רוף פון אַ פעלדיקן פייער.

זאָל איך דערשפּירן, און זאָל זיך מיר דוכטן
דער צופּיקער טעם פון האַלב־צייטיקע פרוכטן.

דערמאָנען זיך העלף מיר דעם קלונג פון דער קאָסע,
די מונטערע נאַסקייט פון נאַכטיקער ראָסע.

ברייננ מיר אויף פליגלען פון ווינטן צו טראָגן
דעם וויאָרסט־ווייטן, טרוקענעם סקריפּ פון אַ וואָגן;

דאָס זיפּצן פון זאַנגען, וואָס ווערן געדראָשן,—
העלף, גאָט, זיך דערמאָנען דעם דאָרפישן לשון.

II

דער חודש מערץ.

דער חודש מערץ קומט אָן אין דאָרף
מיט טאָגיקער זון און נאַכטיקן רעגן.
די דינע פערדישע פים פאַלן דורך
אויף די אויפגעבלאָזענע וועגן.

דאָס אייז פון טייך הויבט זיך אויף ווי א בלעך
איבער א קאָכיקן טאָפּ מיט וואַסער,
און יעדער צעשמייכלטער שניי ביים וועג
איז גאָר א באַהאַלטענער מסור.

עס קומען אין אָוונט גויים פון שטאָט
מיט נאַסע פערד און שליטן;
אָנשטאָט צו זיצן אין ווייכן שטרוי,
האָבן זיי אויף די פערדלעך געריטן.

זיי זאָגן: דער וועג איז אומעטום
פון שטייענדיק וואַסער צעריסן;
דער רעגן האָט זיי מיט דראָבנעם שראָט
איבער די פעלצן געשמיסן.

בייטאָג איז מיט קלאַנגען פול די לופט—
מען הערט, דוכט זיך, מענטשן ריידן.
ס'איז קיינער ניטאָ—דאָס הארץ איז נאָר פול
מיט ליכטיקער שרעק און פריידן.

— אונ ביי דער נאַכט איז פאַלש דער שלאָף
ער רייסט זיך אַלע ווײַלע איבער.
דו הערסט זיך צו... דיר דוכט זיך—דער טייך
גייט איבער די ברעגן אַריבער.

דער חודש מערץ קומט אָן אין דאָרף
מיט ברייטע און הילכיקע בשורות.
מיין האַרץ ווערט ווידער ליכטיק און יונג,
ווען איך שרייב די דאָזיקע שורות.

III

דער הימל — בלוי, דער טייך איז ווייס,
און די אַנגעהאַקטע שטיקער אייז
אין שפּעטן אָוונט זיינען גרין.
דער לבנה־שטראַל איז פייערדיק און דין.

עס איז שטיל פאַר מיילן־מיילן רונד.
אויף דעם טייכ׳ס שוואַרצער וואונד
האָט זיך אָנגעטאָן א נייע הויט.
די וואַנט פון מיל איז ווייס באַטויט.

דער ווייסער וועג איז גלאַט און פעסט,
ווי מיט א וואַלגער צוגעפּרעסט.
און צו דער ווייסקייט צוגעמישט
איז א קווינטל בלוי. מערער נישט.

IV

אין אַ בלויער זומער־נאַכט.

אין בלויער נאַכט דאָס ווייסע הויז—
אַן אינזל אויף אַ ים.
די בלויקייט גלעט די האָר אויף די קעפּ
פון מענטשן — פאַרוואָרפענער שטאַם.

זיי טרינקען די רייד פון מילשטיינער צוויי
און פון דעם וואַסער־ראָד.
די אַלטע לבנה גייט איבער זיי—
גייט טראָט ביי טראָט.

עס קומט אַ פּור פון ווייסן טאָג,
פון אַן אַנדער קאָנטינענט.
די בלויקייט נידערט און נידערט... פאַרטרינקט
די פּור און ווייסע ווענט.

V

גאָר אַ קלייִנינקע שטעטעלע.

די הייזלעך—קליין און היימיש,
די גאַסן—קורץ געשטרעקט.
אַ ברעם נאָר אויפגעהויבן—
די ש ט אָ ט האָט זיך געעקט.

די רעכטע האַנט פאַרוואָרפן
צום טייכל׳ס ווייסן זאַמד,
די שול אַרומגענומען
וואָלט איך מיט צווייטער האַנט.

און אַלע דריבנע שטיבלעך
פון שול־הויף און פון מארק—
אין גרויסן זאַק פון גערשטן
פאַרוואַרפן אויפ׳ן קאַרק.

VI

לייענענדיק אַ ראָמאַן.

פֿאַרנאַכט. פֿון זון די קרומע שטראַלן
זיינען אויף טיש און בוך און הענט געפֿאַלן.
די זון האָט גענידערט שפּאַן נאָך שפּאַן,
און איך האָב געלייענט אַן אַלטן ראָמאַן
פֿון אַ דייטשן אידן, קאַרל עמיל פֿראַנצאָז:
אין אַ שטאָט, וואָס ליגט ביים ברייטן שטראָז,
האָט געוואוינט אַ איד, אַ ליכט־פֿאַבריקאַנט
(מיט זיין נאָמען נפֿתּלי טראַכטענבערג באַקאַנט),
מיט זיין טאָכטער יהודית, דער שיינער.

פֿאַרנאַכט. פֿון זון די קרומע שטראַלן
אויף טיש און הענט און בלעטער פֿאַלן;
און אַנטקעגן, אויף אַ שטול מיט זייד געבעט,
איז יהודית געזעסן ווי אויף אַ הסב־בעט.
איר פּנים—בורשטין, דורכזיכטיק און קלאָר,
בלוי אירע אויגן און בלאָנד אירע האָר —
זיי נידערן אויף אירע אַקסלען אַראָפּ.
און ביי אירע קני מיט גענידערטן קאָפּ
שטייט דער איידעלער גראַף, עלעגאַנט און יונג,
און בעטלט איר ליבע מיט געשליפֿענער צונג.

און הינטער מיר, צווישן פּלייצע און וואַנט,
שטייט נאָך אַ פֿרוי. איר קליינע האַנט
באַרירט מיינע אַקסלען, ווי ווייכער געוואַנט,
און איבער מיר און צוזאַמען מיט מיר
לייענט זי די ווערטער אויפֿ'ן ווייסן פּאַפּיר.

איך שפּיר איר אָטעם, איך פיל איר בליק.
נאָר אַז איך דריי אום מיין קאָפּ אויף צוריק,
איז קיינער ניטאָ—ניט אויגן, ניט האַנט—
נאָר אַ ווייס־געקאַלכטע ברעטער־וואַנט.

און אַז איך פלעג גיין ביינאַכט שפּאַצירן
איבער די וועגן, פלעג איך דערשפּירן
טריט הינטער זיך, וואַרימען הויך
און שטילע רייד; און דעמאָלט אויך,
אַז איך פלעג זיך אָפּשטעלן אינמיטן גיין
און וועלן כאַפּן דעם מענטש הינטער מיר —
איז קיין מענטש ניט געווען. און מיר אַליין
האָבן רייד גערעדט, געשלאָגן טריט,
און אין מיין בלוט האָט אָטעם געבריט.

VII

פּאַליעס שלאָגן.

אין אַ ליכטיקן טאָג, צום סאַמע עק
פון ווינטער, גייען מענטשן מיט אייזערנע העק
און אַנדערע נויטיקע זאַכן
צום טייך—פּאָלאָנקעס מאַכן,
כדי עס זאָל מאָרגן שווער ניט זיין
דער פּאַליע צו קריכן אין וואַסער אַריין.
זיי שאַרן אָפּ פון אויבן דעם שניי,
און הויך איבער די קעפּ הויבן זיי
די בליציקע העק און לאָזן אַרונטער.
שפּליטער אייז שפּרינגען אונטער,
ווי פונקען, און פאַלן צוריק—
שטיק נאָך שטיק.
און אָט ווערט אַ לאָך אַ רונדע אין אייז,
דאָס פאַרגעסענע וואַסער טוט זיך אַ ווייז,
ווי אַ שטוביקע זאַך, וואָס איז לאַנג ניט געווען
פאַר׳ן אויג, און פּלוצלינג האָט מען זי דערזען.

אויף אַ פראָסטן, דאַרפישן אופן
שיקט מען אַ שליח איבער גוי׳אישע הויפן:
זאָל ווער עס וויל אַרויסגיין און זאָגן,
צי וועט ער גיין אין מיל פּאַליעס שלאָגן.
רוקן זיך קעפּ פון פענצטערלעך קליינע:
מיר גייען, מיר גייען—אַלע אינאיינעם.

שטייט אויפגעשטעלט אויפ׳ן אייז פאַר דער בריק
אַ קאַפּער, מיט באַבע, מיט לייטער און שטריק.
דרייסיק שטריק הייגנען פון שפּיץ קאַפּער אַרונטער,

דרייסיק פֿאַר העגט ציען זיי מונטער.
דרייסיק העלדזער ציען אַ באַקאַנטע ליד
ווידער און ווידער און ווערן נישט מיד.
די באָבע גייט פֿלייסיק אַרויף און אַראָפּ
און זעצט דער פֿאַליע איבער׳ן קאָפּ.

און אַז מען ווערט פֿאַרטיק מיט׳ן ערשטן סלופּ,
גיט מען דעם קאַפּער אַביסל אַ שטופּ
צו רעכטס און מען בינדט צו מיט אַ שטריק
אַ נייעם סלופּ, ער זאָל זיך נישט וויגן הין און צוריק.
די באָבע לאָזט זיך פּאַמעלעך אַראָפּ
און גיט אים דריי קליינינקע קלעפּלעך אין קאָפּ,
ער זאָל זיך נישט כאַפּן וואָס מען גייט מיט אים טאָן.
און באַלד הויבט ווידער דער געזאַנג זיך אָן.
די באָבע פֿליט אַרויף און אַראָפּ
און זעצט מיט אימפּעט אים אין קאָפּ.
און גאַנצע דריי־פֿערטל פֿון זיין גרוים
זעט זיך פֿון וואַסער שוין מער נישט אַרויס.
און ביז פֿאַרנאַכט, ווען דער הימל ווערט רויט,
זיינען איבער׳ן טייך פֿאַר דער בריק
אין רונדלעכע רייען פֿאַליעס פֿאַרזייט
איבער אַ פֿערציק שטיק.

און שפּעטער אַ ווײַלע, ווען ברעג הימל ווערט גרין,
ווי ריינער, צעצונדענער בורשטין,
שטעלט זיך דאָס שלאָגן אָפּ ביי דער בריק.
פֿון דרייסיק פֿאַר העגט פֿאַלן די שטריק,
ווי דערעסענע שפּילכלעך, אויף דער ערד.
דער געזאַנג רייסט זיך אָפּ און פֿאַלט אַראָפּ
אויף דער לעצטער פֿאַליע׳ס קאָפּ.

דער ווינט בלאָזט שאַרפער, און שטייפער ווערט
אונטער די פיס די בלאָטיקע ערד.
די גויים גורטן די פעלצן אָן,
מיט רויטע גאַרטלען, ווי בליאונג פון מאָן,
און גייען אין מיל נאָך זייער לוין—
אַ פערציקער פאַר יעדן פאַרשוין.

VIII

ווילט זיך מיר צונויפגאַרטלען זשוכאָוויץ—בראָדווי,
ווי אַ פּאַס אַ לעדערנער גאַרטלט רעדער צוויי.

גרעבליעס שוואַרצע שטרעקן זיך בלאָטיקלעך און נאַס.
רויטע פּייערלעך ביי דר׳ערד ציען שוואַרצע גאַס.

רעדער, שטיינער רודערן; רוען זיך ניט אָפּ.
עלעוויטעדס לויפן אָן מיט אַ הויכן טראָפּ.

גוויים ביי אַ ווייסן טיש דערציילן זיך פון וועלף.
מאַרמאָר טישלעך, לאַנגע רייד פון רילקע און פון „צוועלף".

וויל איך, נעם איך גאַרטל אויף זשוכאָוויץ—בראָדווי,
ווי אַ פּאַס אַ לעדערנער גאַרטלט רעדער צוויי.

IX

וואסער־פליעסק און טויבען־ברומען
איז אויף מיר היינט אנגעקומען,—
אלע הארטע קינדער־יארן
זיינען איצטער מילד געווארן.

גרויע הימלען ווערן שענער,
בערג און טאלן ווערן קלענער ;
איבער צוימען, איבער גריבער
שפרינג איך אין איין בליק אריבער.

ווי א ברייטן טישטוך'ס עקן
נעם איך הונדערט־מיילן שטרעקן ;
טייכן, פעלדער, בערג און וואלד—
נעם צונויף זיי און באהאלט.

גרינג און לופטיק איז דאס לעבן,
און דער טויט—אן איבערשוועבן
פון א צווייג, וואס האט פארדארט,
צו א נייעם בוים, וואסווארט.

X

כ'ווייס ניט, וואָס איז מיר געשען—
איז דאָ עמיצער געווען,
אָנגעזאָגט מיר: פרילינג?
שאַרף דער ווינט, די לופט איז נאַס,
ווייסע דעכער, ווייסע גאַס—
נאָר דאָס האַרץ שרייט: פרילינג!

אָט גייט ווידער שוין אַ שניי.
נאָר אין פֿינצטערן געדריי
לייכט מיין האַרץ אויף: פרילינג.
איך און לוח אויף דער וואַנט
גייען ביידע האַנט אין האַנט,
ביידע רופן: פרילינג.

ערגעץ האָט געפּלאַצט דאָס אייז,
קריעס גייען שאַרעס־ווייז,
ס'זינגט די אושע: פרילינג.
איך דאָ, צווישן הויכע ווענט,
הויב צום הימל אויף די הענט;
דאַנק גאָט פֿאַר'ן—פרילינג.

XI

אַ דערינערונג.

איך זיץ ביים פענצטער וואָס צום הויף
און זע עס גייען מיט די טרעפּ אַרויף
צוויי מענטשן אין ווייס אָנגעטאָנען.
זיי האַלטן באַרשטן אין די הענט—
דאָס זיינען פאַרבער וואָס פאַרבן די ווענט ;
עס הויבט זיך מיר אָן צו דערמאָנען.

אַן אַנדער ערד, אַ גרינער גראָז,
אַ וואַסערברייט און גלאַט ווי גלאָז—
געקומען דער זומער צו פאָרן.
מיין טאַטנ׳ס הויז, מיין טאַטנ׳ס מיל,
צוויי שטיינער רודערן פויל און שטיל—
זיי מאָלן ווייץ און קאָרן.

אַ מענטש גייט אַלץ אַרויף, אַראָפּ ;
ער האַלט אַ מעסטל אויף זיין קאָפּ,
טראָגט ווייסע, מעליקע קליידער.
ער גייט און גייט, גאָר אָן אַ מאָס,
טראָגט מעסטלעך ווייץ צום הויכן קאָס—
די שטיינער רודערן כסדר.

ביים טיר פון מיל, אין זונען־שיין,
ליגט געלער ווייץ, געוואַשן ריין,
ליגט אויסגעשפּרייט אויף ברעזענטן.
און איך, אַ אינגל פון אַ יאָר צען,
בין דאָ געשטעלט, אַז איך זאָל זען—
קיין הון זאָל זיך ניט דערנענטן.

איך טו מיין אַרבעט פּראָסט און גוט
איך פּאָך מיט אַ לאַנגער, דינער רוט,
איך היט די באַגאָלדיקטע זאָמען;
און זעץ זיך דערנאָך ביים ליילעכ׳ס ראַנד
און פיר מיט דער רוט ווי אין געלן זאַמד —
איך שרייב דאָרט אריין מיין נאָמען.

XIII

מ י י ן ט אַ ט ע.

מיין טאַטע איז געשטאָרבן צו ניין־און־זעכציק יאָר.
מיט אַ פולן קאָפּ שוואַרצע און געדיכטע האָר.
אַ שעה נאָך פאַר זיין טויט איז ער אין בעט געזעסן
און פון אַ טעלער הון און הינער־זופּ געגעסן.
אויף מיר אַ טויט אַזאַ געזאָגט געוואָרן—
הלואי דערלעב איך זיינע יאָרן.

XIII

מ י י ן מ אַ מ ע.

מיין מאַמע איז געווען אַ אידענע אַ קליינע,
ניט יונג אין יאָרן שוין און ניט קיין שיינע.
געגאַנגען איז זי גיך, אַביסל איינגעבויגן,
און ליכטיקע האָט זי געהאַט צוויי שוואַרצע אויגן.

די לעצטע—שלאָפן גיין, די ערשטע אויפגעשטאַנען,
אויף קראַנקע פיס דאָס לאַנגע דאַוונען אויסגעשטאַנען
מיט סידור אויף די הענט; קיין תענית ניט פאַרפעלט;
פון היגער וועלט געקאַרגט, געשפּאָרט פאַר יענער וועלט.

און זעלטן איז זי לײדיק אויף אַ באַנק געזעסן.
האָט פון דערפרי ביז נאַכט געדאַרפט פאַרגרייטן עסן
פאַר הויזגעזינט, פאַר פּועלים און פאַר פרעמדע לייט,
וואָס האָבן זיך צום הויז געצויגן פון דער ווייט,

ווי הינער צו דער האַנט, וואָס וואַרפט זיי קערנער צו,
און ווי צום פאַרענדיקן צובער איילט די קו.
און אָפט האָט זי פון בעט זיך אויפגעהויבן אינמיטן נאַכט
און פאַר די געסט דעם אָפּגעקילטן אויוון הייס געמאַכט.

ווען איך בין נאָך געווען אין מיינע קינדער־יאָרן,
איז מיט איר לעצטער קרענק די מאַמע קראַנק געוואָרן.
זי האָט יסורים פיל און מאַטערניש געליטן —
דער טויט האָט מיט אַ טעמפּער זעג איר לייב געשניטן.

מיר האָבן פריער גאָט פאַר איר געזונט געבעטן,
נאָר גאָט האָט ניט געוואָלט פאַר אונז פון טויט איר רעטן.
און וויפיל רופאים, אָפשפּרעכער עס זיינען ניט געפאָרן —
זיי האָבן איר פאַרלייגנערן ניט געקאָנט די יאָרן.

און ווען גאָט האָט פון אונז זיין אויער אָפגעווענדט,
שוין ניט צו אים געהויבן האָבן מיר די הענט
און ניט פאַר אונז, נאָר פאַר דער מאַמעס־וועגן
גערופן האָבן מיר צום טויט, ער זאָל שוין גיכער זעגן.

אויב גאָט האָט ניט געהערט, פאַרנומען האָט דער טויט
דעם יאָמערלעכן רוף. דערבאַרעמדיגערהייט
האָט ער דערנענטערט זיך און הויפנס האָפן־זאָמען
אויף איר געזיכט געשפּרייט און איינגעשטילט דער מאַמען.

בהמות.

צוזאמען מיט די מענטשלעכע גרויסע געזינדער
פון ברידער און שוועסטער און שוועסטערקינדער,
וואָס האָבן דריי הייזער פאַרפולט און באַלאָדט,
איז ביי אונז געווען אַ בהמ׳יש געזינד
פון לויטער ווייבער; אַ חוץ אַמאָל אַ קינד
אַ קורץ-וואָכיקס — ווייל דער שוחט אין שטאָט
האָט צו דער דריטער וואָך שוין געוואַרט אויף דעם.

געווען זיינען בהמות אינגאַנצן פיר:

מיין ברודער׳ס רויטע קו מיט׳ן ווייסן דיאַדעם
אויפ׳ן קליינעם קאָפּ און געטאָקטע הערנער צוויי.
אַ גרויסהאַלטערקע געווען,
אַזוי ווי די שוועגערין מיינע, און אויך ווי זי
אַ שלעכטס: אַוואו געגאַנגען — אַ שטויס, אַ וואָרף
(מען האָט זי געבראַכט פון אַן אַנדער דאָרף).
און אונזערע צוויי אייגענע פּרעסטע,
פול-אייטערדיקע קי,
וואָס האָבן אונז מיט קעז און פּוטער גענערט.
גוטע, כאָטש נעם און רייט אויף זיי —
זיי וואָלטן זיכער זיך ניט געוועהרט.
און דעם מילנער׳ס קו, אין ישוב די גרעסטע.
אַ שוואַרצע, מיט אַ ווייסן פּאַס איבער׳ן גאַנצן רוקן,
ווי אַ רובעל וואָס קוועטשט איין אַ וואָגן היי.
דאָס איז געווען אַ בהמה אויף אָנצוקוקן,
קלוג ווי אַ מענטש און פלינק ווי אַ חיה.
זי פלעגט עפענען די מיטל-טיר מיט׳ן האָרן
און אויפפּרעסן פון קאַסטן דאָס ביסל קלייען
און פון דער אַרבע דאָס מעסטל קאָרן.

וויפיל מען האָט זי ניט צעשאָלטן
און וויפיל שטעקנס מען האָט ניט צעבראָכן
אויף איר קאַרק — איר האָט ניט געשאַדט,
זי איז איבער אַלע זאַשיקעס געקראָכן,
געגעסן פּרעמדס, מיט רויב געוואָרן זאַט.

דער מילנער האָט זי שוין גאָר אַלטערהייט
פאַר ניינציק רובל „אויף וואַרשע" פאַרקויפט.

ווען מיר איז פולע דרייצן יאָר געוואָרן,
בין איך אין ישיבה לערנען געפאָרן
און פלעג זעקס אַמאָל אַ וואָך אינדערפרי
עסן פּוטער פון אונזערע פרעסטע קי.

דער רויטער.

ער איז געווען א טונקל־רויטער
אונזער דינער, קלוגער פערד.
האָט געקענט, ווי שטאָל און זשאַלאַב,
זיבן מייל אַרום די ערד.

שליאַכן און געדרייטע וועגן —
וואו איז ער ניט אויסגעווען.
דער פאַרוואָרפנסטער פּאָלוואַראָק
האָט אים א הונדערט מאָל געזען.

געווען איז אונז באַוואוסט זיין יחוס,
זיין מאַמען האָבן מיר געקענט,
דער גוי האָט שיער געוויינט מיט טרערן
ביים לעצטן צושלאָגן די הענט.

ער האָט געהאַט א שוואַרצע גריווע
מיט מיידעלש־אויסגעשרונטע האָר,
זיין גאַנג געווען איז גלייכע ווירע,
אויף גלאַטן טיש דער גאַנג פון גאָר.

פיר גרינגע פיס. האָט אויסגעמיטן
דעם נאַריש־היציקן גאַלאָפּ,
איז באַרג־אַרויף ניט צוגעשטאַנען
און ניט „געטראָגן” באַרג־אַראָפּ.

ער איז געווען אַ פערד אַ חכם
אונזער דינער, רויטער פערד,
פלעגט אין דער פינצטערניש דערשפּירן
דעם שמאָלן פּאַס פון שטייפער ערד,

— און אויף די זומפּיק־לויזע וועגן
אויסזוכן אַן אָנשפּאַר־ברעט.
ביי אונז אין שטוב האָט מען פון „רויטן"
כמעט ווי פון אַ מענטש גערעדט.

אונזער היים בײַ גאָט.

I

אונזער לעבן איז אַ שמאָלער, קרישלדיקער וועג.
מיר גייען און מיר מוזן גיין אים טראָט ביי טראָט.
גליטש און האָגל, טיפע טאָלן, הויכער אָפגרונט־ברעג—
מיר'ן קומען אויפדערנאַכט אַהיים צו גאָט.

אַלע טראָגן אויף די פּלייצעס אָנגעפּילטע זעק;
ווער מיט גאָלד און ווער מיט טראַנטעס, ווער מיט
הארטן שראָט.
אַלע פּלייצעס ברענען וואונדיק אויף דעם גאַנצן וועג,
ביז מיר קומען אויפדערנאַכט אַהיים צו גאָט.

ווער עס פוילט זיך, ווער עס איילט זיך—ס'העלפט ניט
קיין געאייל.
ס'איז פון פריער אָפּגעמאָסטן יעדער ווענד און טראָט:
ווען נאָר דריי טריט פון וויגל, ווען הונדערט מייל,
ביז עס עקט דער הימל פאַר דער היים ביי גאָט.

מיינע שעה'ען ווערן קירצער, פאַלשער ווערן טעג.
כ'גיי אָרום מיט אויסגעבאָרגטן, ניט־באַצאָלטן טראָט.
יעדע ווײַלע קאָן דער הימל פאַלן אויף מיין וועג—
ניט געריכטערהייט זיין אין דער היים ביי גאָט.

II

און איצטער, צו די שפּעטע יאָרן,
האָב איך צו גאָט נאָר צוויי פאַרלאַנגען:
מיין קאָרן־פעלד זאָל ניט פאַרדאַרן,
ניט אויסברענען דער ברונים פון געזאַנגען.

און ווייטער—ווי צו אַלע מענטשן,
זאָל ער צו מיר ניט ערגער זיין, ניט בעסער:
אמאָל אַ גרינע צווייג פון שלום,
אמאָל אַן אָנגעשאַרפטער מעסער.

III

איך וואָלט געוואָלט, איך זאָל קאָנען טראַכטן
מיט אַ רואיקן געמיט:
אַט די טונקעלע פאַרנאַכטן,
זיי אָרן און שרעקן מיך ניט.

אַבי אַלץ וואָס איז מיר טייער,
סנאָפּעס ווייץ און שטוביקע פּי,
האָב איך אין ברייטן שייער
אַריינגענומען פאַר־פרי.

איצטער קאָן איך רואיק בלייבן
און אויפ׳ן אויוון אינדערהויך
באַלד נאָכמיטאָג זיך פאַרקלייבן
מיט ליולקע און בלויען רויך.

און ביינאַכט אונטער אָדליקע הימלען,
ווען שניי פאַרווייכט שוואַרצקייט פון שיך,
ווען שטיבלעך פאַרטאַיעטע דרימלען,—
גיין אין שיינק מיט אַזעלכע ווי איך.

און דאָרטן אַ פולע שטוב טרעפן
אַרום לאַנגן, באַלאָדענעם טיש,
ריידן פון זומער׳ס שפע,
אַמאָליקע מערק און באַריש.

איך וואָלט געוואָלט, איך זאָל קאָנען טראַכטן
מיט אַ רואיקן געמיט:
פאַר די טונקעלע פאַרנאַכטן
קיין מורא האָב איך ניט.

IV

אין פאַרנאַכטן.

מיינע וועגן ווערן אַלץ שמעלער,
מיינע היילן—אַלץ טיפער, פאַררוקטער.
איך גיי איבער ליכטיקע גאַסן
אַ פאַרלוירענער און אַ געבוקטער.

עס קומען אָן ווערטער צו שווימען,
גנאָדיקע, ווייכע און פרומע.
איך האָב איבערגענומען דעם לשון
פון שעפסן און קעלבלעך שטומע.

ווי זיי, איבערוועלטיקט מיט מילדקייט,
מיין שפּראַך איז אויך מרוקען און בלעקען.
ווי זייערס, מיין האַלדז אין פאַרנאַכטן
צום חלף אַליין טוט זיך שטרעקן.

V

סוף זומער דאַרן אַלע רויזן אָפּ,
און אַלע עפּל פּאַלן צו דער ערד אַראָפּ.
פון בוים די בלעטער רייסט אַוועק דער ווינט.
דאָס שלאַכט־הויז איז דער סוף פון שעפּס און רינד.
און אַלע לידער, קליין צי גרויס,
זיי לאָזן זיך אויס
מיט'ן טויט, מיט'ן הייליקן טויט.

VI

ווי גוט עס איז צו שטיין אין וואַלד
און זיין אַ בוים צווישן ביימער,
און זען ווי ביימער ווערן אַלט
און פאַלן פון דער שאַרפזעג׳ס ציינער.

זיי ליגן זיך אין ווייכן שניי—
אויך מיך וועט באַלד די זעג פאַרשניידן.
איך בין אַ בוים אין וואַלד ווי זיי
און וויל דעם זעגער׳ס האַנט ניט מיידן.

עס איז פאַראַן אַ פיין, אַ פרייד
אין דער געהאָרכזאַמקייט פון ביימער—
אַ ווייסע ערדה שטייט געגרייט
דעם טויט צו פאַלן אין די ציינער.

VII

דער מענטש איז צו אַ מלך גליַיך:
ער שטייט אויף אין דער בלאָער פרי,
וואַשט אָפּ דער מאַמע׳ס מילך פון זיַינע ליפּן
און גייט דעראָבערן זיַין לאַנד.
ער זעצט זיך אויף אַ וויַיסן פערד;
ביַי דער זיַיט, פאָרויס און הינטער אים
סאָלדאַטן, ראַטגעבער און וויַיבער,
און מוזיקאַנטן און פּאַיאַצן.
אַנטקעגן קומען שטעט און דערפער
מיט שעפּלעך גאָלד, מיט פּוטערוואַרג, מיט זיַידנס,
און פעלדער טראָגן פולע זאַנגען,
און טיַיכן — שווערע נעצן פיש.

נאָר ווי די זון הויבט אָן זיך נויגן
צו מערב־זיַיט, און אין דער וויַיט
אַ בערגל פרישע ערד באַוויַיזט זיך,—
הויבט אָן די מחנה זיך צערינען...

די זעלנער פאַלן פון די פּיס, די וויַיבער
און ראַטגעבער פאַרראַטן,
די פייפלעך פאַלן פון די שפּילערס הענט,
און די פריַילעכמאַכער ווערן שטום.

אַז וואויל דעם מלך, וועמענס בערגל ערד
וואַרט אויף אים אין מיטאָג־שעה, אין הייסער זון.

VIII

איך גיי אַרום אַרום מיין גאָט,
פאַרקלײנט און שטיל.
איך זאָג צו אים: איך בין ווייניק
און דו ביסט פיל.

איך בין דער באָרוועסער קנעכט,
דו ביסט דער האַר.
איך בין דער בעטלער, צו דיר געהערט
די לידער שאַר.

איך הײנג נידעריק מיין קאָפּ.
און מיט די אויגן אַראָפּ
צום ברוינעם זאַמד
בעט איך אַלדאָס גוטס אוים
פון זיין האַנט.

IX

אַ וואָרט.

א שטערן ליגט אויף אונזער דאך—
איך קאָן ניט דערלאַנגען.
אַ פויגל קרייזט ארום מיין קאָפּ—
איך קאָן אים ניט פאַנגען.

אין אַ הארצן ליגט אַ מילדער וואָרט —
איך קאָן אים ניט זאָגן;
נאָר ביז'ן סוף פון טעג וועל איך
אין הארצן אים טראָגן.

X

נידעריק, נידעריק בויג איך מיין קאָפּ,
ביז צו דעם שטויב פון דער ערד.
זאָל ער ווי שטראָמען אַריבער מיין קאָפּ,
דער זודיקער שטויב פון דער ערד.
זאָל ער ווי שטראָמען אַריבער מיין קאָפּ,
ווי גליאיקער, זודיקער וויין.
טיפער פון שטויב נאָך בויג איך מיין קאָפּ,
אויב עס קאָן טיפער נאָך זיין.

XI

לייענענדיק ע. ד־ניס לידער.

אין גאָלד־געבּרעגטע בּלעטער,
געהילט אין גרין פּאַפּיר,
אַ פריינטלעכע, דורך פריינטשאַפט,
איז זי אַ גאַסט בּיי מיר.

איר שפּראַך—פון איבּער ים'ען—
איז שווער מיר צו פאַרשטיין.
איך וויים ניט, נאָר עס אַנט זיך
פון אירע רייד דער מיין:

אין בּלויליכע פרימאָרגנס
פון קוימענס ווייסער רויך,
בּאַלאָדענע זאַהאָנעס
מיט קאָרן שטראַם און הויך.

אין אָסיענדיקן שייער
בּיז קראָקוועס פרישער היי,
און פון אַ קראַנקן הארצן
אַ שטילער אויסגעשריי;

און בּיז גאָט'ס שטול דערטראָגן
אַ הייסע וואונד, אַ פּיין...
געבּענטשט די האַנט, וואָס האָט דיך
געבּראַכט אין הויז אריין.

אַלערליי פריידן.

I

אַלערליי פריידן פאַראַן אויף דער וועלט:
די פרייד פון סוחר וואָס מערט זיין געלט,
די פרייד פון פויער וואָס שערט זיין פעלד,
די פרייד פון מוליער וואָס שטעלט אויף ווענט,
לייגט ציגל צוגל אויף ציגל מיט האַריקע הענט;
די פרייד פון טאַטן וואָס הערט קינד'ס ערשטן וואָרט,
די פרייד פון קינד וואָס צופּט טאַטנ'ס באָרד;
די פרייד פון פריינד קריגן בריוו פון אומבאַקאַנטער האַנט
און שיקן בריוו אין אַ ווייטער שטאָט אָדער לאַנד.
פאַראַן נאָך אַ פרייד פאַר יעדן שרייבער און פּאָעט—
ווען טינט ווערט לשון און צײַלע רעדט.
פאַראַן אָבער פריידן, מער צער ווי פרייד:
שטרויכלען—וואו ווענן ליגן אָפן און ברייט,
זיין נאַריש—וואו קלוג זיין איז גרינג ווי אַ שפּרונג,
און שטום זיין—ווען וואָרט ליגט אויף שפּיץ פון צונג.

II

איך האָב ביי אַ דיכטער געלייענט
צוויי סטראָפן וועגן ד ע ר פ ר ו י.
די ווערטער האָבן געלויכטן,
ווי פרימאָרגנדיקער טוי.

מיט אַ פרוי איבער דער וואַנט איז פרייליך.
עס מאַכט ניט אויס — מיינע צי קיינעמס.
מיט אַ פרוי איז רעכט צו וואַנדערן,
אפילו צו מעלקן בהמות.

מיט אַ פרוי איז גרינג צו ריידן
און גרינגער נאָך צו שווייגן.
די פרוי איז שיין אין איר אמת,
נאָך שענער אין איר ליגן.

דו קוקסט אויף איר און ווייסט ניט:
קומט אויך זי פון אַ מאַמע'ס שוים?
דיין שוועסטער? — אַן אַנדער באַשעפ'ניש!
ווי מאָדנע אַ פרוי קוקט אויס.

מיר זיינען ווייץ און קאָרן,
די בלויע בליאונג — זיי.
מיר — האַרטע ווינטער־וועגן,
זיי — ווייכער, גוטער שניי.

איך האָב ביי אַ דיכטער געלייענט
צוויי סטראָפן וועגן ד ע ר פ ר ו י.
די ווערטער האָבן געלויכטן,
ווי פרימאָרגנדיקער טוי.

III

לערן זיך פֿון דער לבנה:
גיין דורך גאַסן שטילערהייט,
זאָל מען דיינע טריט ניט הערן,
ניט פֿאַרנעמען דיינע רייד.

לערן זיך פֿון דער לבנה:
זיין אין שפּעטער שעה אַליין,
און אַהינטער יעדן וואָלקן
אויף אַ ווײַלע אונטערגיין.

לערן זיך פֿון דער לבנה:
אין דעם חודש'ס הויכע נעכט—
מיט'ן הימל זיך צעשיידן
זאָל ביי דיר זיין רעכט.

IV

א מענטש מוז האָבן אַן אַנדער זון,
וואו אויפצוהייגנגען פייל פון בליק;
אַן אַנדער הימל,—פון דער לופט
אביסל צוגעגנב'עט גליק.

דער פוס איז צוגעשמידט צו דר'ערד,
צו יעדער ערד, צי גוט, צי שלעכט.
די האַנט—צום ווארשטאַט און צום טיש,
אוואו עס האַמערט, שרייבט און פלעכט.

די בליקן אָבער—ווי דער ווינט—
זיי גייען איבער צאַם און ראַנד.
און זייערס איז דעם שכנ'ס הויף,
ווי איינן אָפּגעצאָלטעם לאַנד.

און וויימע לאַנגען גרינען טיף
אין שפּעטע, אָסיענדיקע טעג;
און אַלדאָס־גוטס ליגט אָנגעהויפט
ביים זוים פון ניט־געפּרואוווטן וועג.

V

ס'ם דוכט זיך מיר: איך טרעט אין די פאַרבלייכטע טריט
פון איינעם, וואָס איך האָב אין לעבן ניט געזען.
אין לופטן קלינגט אַ ליד—האָב ערגעץ וואו געהערט;
און וואָס עס טוט זיך דאָ, איז איינמאָל שוין געשען.

עס דוכט זיך מיר: איך לעב אַן אַנדערנ'ס לעבן דורך,
וועמענס טאָג עס האָט געשפּאָלטן זיך אינמיטן;
איין העלפט געבליבן זיינס, די צווייטע העלפט פאַר מיר;
און אויף מיין רייט־פערד האָט אַ צווייטער שוין געריטן.

איז פרעמדנ'ס שפּאָרן־שניט געבליבן אין זיין לייב,
אויף אויסגעבעטן זאָטל דרוק פון פריערדיקן רייטער.
און רייט איך שנעל ווי ווינט, צי צער איך טריט ביי טריט—
אַ צווייטער גייט דורך מיר, אַן אַמאָליקער, אַ ווייטער.

V1

איך וויל אייך דערציילן ווי מיין חדר זעט אויס:
ער איז לאַנג און איז ברייט ווי אַ שטוב די גרויס.
ביי דער רעכטער וואַנט אַ לאַנגער ברוינער אַלמער
מיט ביכער,
אין ווינקל דערביי אַ רו־שטול, צו זיצן אין אים
טיף און זיכער.
אַנטקעגן טיר אַ נידעריק בעט, פאַרבעט איצט מיט
אַ רויטן געוואַנט
און זומער מיט אַ טוך אַ העל־גרויען, אַזוי ווי די וואַנט.
און צווישן בעט און צווישן וואַנט וואָס צו דער לינקער זייט
שטייט אַ גרויסער ראַדיאַטאָר, איצט ערשט זילבערדיק באַנייט.
אין דער לינקער וואַנט אַ פענצטער פירעקעכדיק און גרויס—
אום מיטאָג קומט דורך אים די זון, פאַרנאַכט גייט זי אַרויס.
און באַלד ווי מען טרעט אַריבער די שוועל, הינטער
דער גלעזערנער טיר,
שטייט אַ קליינער, אַן אַלטער וויין־פאַרביקער שיפאָניר.
און אויף דער צווייטער זייט אַ ברייטער טיש פון
רויע ברעטער,
און אַ וואַזאָנע וואַרימט אין דער זון די בלעטער.
און לאָמפּן, לאָמפּן אומעטום: אין דער סטעליע און
אין די ווענט
איינגעבויט, און אויף׳ן טיש אַלע אָוונט אַ וואַזע־לאָמפּ
ברענט,
און אויפ׳ן דיל אַ לאָמפּ, און אויפ׳ן אַלמער לייכטער צוויי
(אַמאָל פלעגן שטעקן בלויע געשליינגלטע ליכט אין זיי).
און אין באַהאַלטסטן ווינקל דאָרט זיץ איך צווישן טיש
און וואַנט פאַרקלעמט,
ווי אַן אורח וואָס קומט עסן אַ מאָלצייט אין דער פרעמד.

VII

די שעה.

פון גאַנצן טאָג, פון אַלע שעה'ען אין מעת־לעת,
איז נענטער מיר די שעה פון פינף ביז זעקס.
און ווען נאָר איך זאָג טאָג, ווען איך זומער זאָג—
איז פאַר מיינע אויגן אָט די שעה פון וואָג.

אַ שפּעטיקע אין רוי—די העכסטע אין ראַנג
איז די שעה פון זונענאונטערגאַנג;
די שעה וואָס איז געשיקט פון גאָט
פאַר איבערבעטונג, טרייסט און גנאָד.

פיר זוניקע טריט.

I

איך דאַרף ניט קיין מיילִיקע ווייטן.
פאַר מיר איז גענוג
אַן ערד הונדערט טריט אויסצורייטן,—
פאַר מיר און מיין פלוג.

איך דאַרף ניט קיין שטראָמיקע וואַסערן.
פאַר מיר איז גענוג
אַ טייכל דאָס זאַמד צו באַוואַסערן,—
פאַר מיר און מיין קרוג.

איך דאַרף ניט קיין גרויסע פאַלאַצן.
פיר זוניקע טריט
אויפ'ן ראָג פון צוויי רוישיקע גאַסן,—
פאַר מיר און מיין ליד.

II

אַ שפּעטער עפּל...

אַ שפּעטער עפּל איז מיין ליד.
פאַלט זי גרינג צו מענטשנ'ס פּים.
זי איז פון צופיל זון ניט רויט
און אפשר איז זי אויך ניט זיס.

נאָר רייף איז זי. האָט האָלט די ערד
נאָך מער ווי זון און צוויג און בלאַט.
זי האָט געטרונקען שוואַרצע נאַכט
און מיט סוף־זומער איז זי זאַט.

זי פאַלט דערפאַר, ווייל טוי און נאַכט
באַהאַלטן ליגט אין איר געבוי;
און מענטשנ'ס גומען, מענטשנ'ס צונג
פאַרזוכן זאָלן נאַכט און טוי.

III

זון אין מערב זעצט זיך גיך.
וואָס דאַרף נאָך אַ מענטש ווי איך?
לידער, קליינע לידער.

גרויסע שטעט און נייע לענדער—
בין אַ דורכגייער, אַ פרעמדער.
נאָענט זיינען לידער.

ניט פאַראַנען אויף דער ערד
נאָך אַ פרייד, ווי די וואָס ווערט
אויפגעוועקט דורך לידער.

נאָר איין וואונטש איז מיר געבליבן:
וואָלט אַ גאַנצע נאַכט געשריבן
ניט־געקליגטע לידער.

ווער ווייסט מאָרגנדיקן טאָג?
לידער—אַלץ וואָס איך פאַרמאָג—
זאָלן בלייבן לידער.

גאָט, מיין שיצונג און מיין וואַנט,
לייז מיך אויס פון שניטער׳ס האַנט,
לייז מיך אויס מיט לידער.

IV

פאַראַן אַזעלכע לידער,
וואָס צערטלען זיך אין דיר;
דו ווילסט זיי ניט געטרויען
דער פּען און דעם פּאַפּיר.

ניט בלאַנק דער ווייסער בויגן,
ניט דין געננוג די פּען;
עס ווינטשן זיך די פינגער:
וואָלטן שטיינגלעך רויך געווען.

זיי לאַשטשען זיך אין האַרצן
און שטרעקן זיך זיס און פויל,
ווי דינע מיידלעך ליגן
די ביסנס זיך אין מויל.

זיי זיינען פּאַך פון פליגל,
אַ בלויען ווינטל'ס ווײ.
פאַר זיי — די ווייכסטע גראַמען,
אַ האַרטער אויסגעשריי.

דאָך מוזטו פּאָרט פון האַרצן,
מיט ווייטיק און מיט ריס,
צום שאַרף פון פּען זיי וואַרפן,
ווי צו אַ גזלנ'ס פיס.

V

זאָל דיין פּערז זיין ווי שניי
אַזוי ווייך, ווי דער גלעט
פון אַ מאַמען, און גרינג,
ווי דער פּוך פון איר בעט.

פוכיק־גרינג פאַר'ן אויג,
ערדיק־שווער אויף דער האַנט.
מיט יעדן אָפּגעגעבן וואָרט
זאָלן צען זיין געאַנט.

זאָל דיין ליד זיין דיין קוואַל.
בויג זיך איין און פאַל צו
מיט'ן מויל; טרינק זיך אָן
ביז צו זעט, ביז צו רו.

זאָל דיין ליד זיין דיין ליכט.
און אַנטפּלעק זיך פאַר איר
הויל און בלויז, ווי דו טוסט
פאַר דעם שלאָס פון דיין טיר.

VI

זיסער פון די זיסטע סמ'ען
זיינען זינגענדיקע גראַמען;
זעמל־ברויט פון בעסטן סאָרט
איז דאָס אויפגעגאַנגען וואָרט.
אויף הויכע וואַסערן פון געמיט,
מיט די ברעגן גלייך און פול,
זיכער, ווי אין פּאָטער־שטול,
טראָגט זיך הויך די יונגע ליד.

* *
*

דו שלעפסט דיין ליד אָרום אויף ברייטע גאַסן,
איך טראָג אין זיך מיין אויסגעווייטיקט קינד;
ביי דיר איז זי צעבראָסטעט, אויסגעלאָסן,
איך האָב פאַרקנעפּלט ביז אַרויף די זינד.

ס׳קאָן זיין, מיר קומען ביידע פון איין הימל,
נאָר ערד האָט גאָט צווישן אונז צעטיילט:
דען מיך האָט וואַסער־ראָד געוויגט אין דרימל,
פאַר דיר איז זונה־וועלט געלעגן בלוי צעקיילט.

איך בין געבוירן ביי אַ ליטוויש שטעטל
און דו — אויף דרום ערד, אויף הייסן שליאַך.
מיר האָבן ליב זיך אָפּשטעלן ביי יעדן בוים און בלעטל;
מיר גייען שטיל, ווען מען גאַלאָפּירט ביי אייך.

אַנטקעגן דיר, דעם ברויזיקן, בין איך אַ לאַם אַ שטילע;
כ׳האָב ניט דיין גריוועס־פּוץ און ניט דיין ווערטער־כח; —
דאָך ווערט די לאַם דערמאָנט אין חומש׳ס ערטער פילע
און מיט איר בלוט געהייליקט איז אין מקדש דער מזבח.

VIII

ליידיקע בלעטער.

אַ ליידיקער בוך מיט געווירעטע שורות—
אַ פרייד פאַר׳ן אויג אָנצוקוקן.
געראַמיק און אָפן פאַר אַוואַנטורעס—
די האַנט הויבט אָן בייסן און צוקן.

די נעכטיקע פריידן און היינטיקע ליידן
און אַלערליי הייסע געשטאַלטן,
וואָס האַרץ און געדאַנקען ניט קאָנען באַקליידן—
ליגט צווישן די שורות באַהאַלטן.

ווען איך זאָל דאָס האָבן אַן אייגענעם חדר
מיט פּאָליצעס—דעמבענע ברעטער;
ווי שעה׳ען, דאָרט וואָלטן געמערט זיך כסדר
די ספרים מיט ליידיקע בלעטער.

IX

עס ווילט זיך מיר שרייבן ליכטיקע לידער,
ווי די ליכטיקע האָר פון מיין חבר׳ס זון;
זיי זאָלן צעגיין אין אַלע גלידער,
ווי די מילדע שטראַלן פון ווינטער־זון.

עס ווילט זיך מיר שרייבן ליכטיקע לידער,
ווי ליכטיקער טוי באַגינען אין פעלד,
ווי ווייסע און ליכטיקע הייליקע ברידער,
וואָס גייען דערלייזן די פינצטערע וועלט.

עס ווילט זיך מיר שרייבן ליכטיקע לידער,
ווי ליכטיקע, ווייסע היגלען שניי;
ווען איך וועל אין לאַנד פון די טאַטעס אַריבער,
זאָל מיר אויך דאָרטן זיין ליכטיק פון זיי.

X

ניט קיין ווייַן, ניט קיין ביר,
אין דעם פּראָסטן געשיר—
וואָרים בלוט סערוויר איך.
נאָר פון מיר ביז צו זיי,
אין געיעג, אין געדריי,
מער ווי האַלב פאַרליר איך.

מײַנע געסט—כ'זע ניט אָן,
ניט איך ווייס, ניט איך קאָן
רופן זיי ביים נאָמען.
זעלטן־וועז, אין דער שפּעט,
הינטער וואַנט, הינטער ברעט,
הער איך זאָגן: אמן.

כ'גיי אום שיכור און קראַנק,
בין פאַרליבט אין געטראַנק,
מערער נאָך—אין בעכער.
איצט, ביים סוף פון געיעג,
דורך די נעכט, דורך די טעג,—
ווייַן פון האַרץ, שטראָם העכער!

XI

איך דאַרף נאָך קנאַפּער ווי כאַיאַם:
אַ שטיקל דאַר ברויט
אין נויט,
אַ וואַנט
צו שיצן זיך פון זונ׳ס און מענטשנ׳ס בראַנד,
און צו דער האַנט
אַ גרינגן גראַם —
איך דאַרף נאָך קנאַפּער ווי כאַיאַם.

XII

מאַני־לייבין.

באַדויערט ניט דעם גורל פון פּאָעטן,
דער גרינגסטער איז פאַר זיי באַשערט.
זיי ווערן מיט באַלאַדן און סאָנעטן,
ווי מיט גאָט'ס מן אויף דר'ערד גענערט.

באַדויערט ניט דעם גורל פון פּאָעטן,
דער שענסטער—אויסגעפּאַלן זיי.
ארום זיי גרילציקע דעקרעטן,
אין זיי—דער זינגענדיקער ווײַ.

באַדויערט ניט דעם גורל פון פּאָעטן,
ווייל זיי אַליין באַדויערן ניט.
אין מדבר־טעג, אין זומער־שפּעטן
האָט זיך א לידער־בוים צעבליט.

דאָס ווייסע בעט

I

די גרויסע פרייד פון נאָך דריי רגע'ס לעבן—
דאָס קאָן פאַרשטיין
נאָר דער, וואָס איז ביים טוק, ביים לעש פון לעבן
געבליבן שטיין.

מיר וואַרפן זיך מיט וואָכן און מאָנאַטן
אין וועג פון וועלט,
ווי פוסטע קינדער ביי א רייכן טאַטן
מיט באַרעם געלט.

וואָס האָט א ווערט ביי שלמה'ס שווערער סעודה
א גרינגע טויב?
ביים אָנהויב פון דער מיילן־לאַנגער רודע—
א גאָלדיק שטויב?

אויף וועמענס קאָפּ עס איז געבליבן שוועבן
די האַק אין שטרייט,
פאַר יענעם זיינען דריי בלייבע רגע'ס לעבן—
אַן אייביקייט.

II

די שרעק פון טויט צי קאָן דערפילן
ווער ס'גייט אַרום מיט אַל־טעג טריט?
אין שפּיל פון זאָרגעניש און שפּילן
דעם שאַרף פון שווערד דערזעט ער ניט.

אים הויבט פון בעט דער בלויער מאָרגן.
און ווי דער פּאַסטוך טרייבט די שאָף
פון טאָל צו טאָל—אַזוי די זאָרגן
אים יאָגן ביז דער שעה פון שלאָף.

ביינאַכט, אויף ווייך צי האַרט געלעגער,
דער טאָג ציט ווידער אים פאַרביי
אויף אָרעמס פון אַ גאָלדענעם טרעגער
געוויגט, אי פאַרבנרייך, אי ניי.

און סיי אין חלום, סיי אין וואַכן
דאָס ראָד מיט וואָכן דרייט זיך שנעל;
ביז ס'ווערט דאָס גאָרגלדיקע לאַכן
פאַרפּלייצט מיט וואַרעם בלוט אין קעל.

ערשט ווען ער טראָגט דעם האַרטן זיגל:
ניט רירן צונג, ניט האַנט, ניט פוס,
דערשפּירט ער קאַלטן פאָך פון פליגל,
פון בלאַנקען שטאָל דעם קורצן קוש.

III

נאָך קיינמאָל האָב איך ניט דעם טויט
אַזוי לייביק אָנגעטאַפּט.
ער זיצט אין מיינע אינגעווייד
און דורך מיין דופק קלאַפּט.

איך האָב פון אים געטראַכט, גערעדט
ווי פון אַ ווייטן גאַסט,
נאָר אָט איז ער, איך האָב דערהערט
פון זיינע פערד דעם האַסט.

ער איז ניט גוט, ער איז ניט שלעכט,
ער טרייסט ניט און ניט שרעקט;
נאָר אַלע טעג און אַלע נעכט
נעמט ער און פאַרמעקט.

דאָך קאָן איך אַלץ נאָך ניט פאַרשטיין,
איך קאָן ניט משיג זיין—
פון אַלע „יע'ס" זאָל ווערן „ניין"—
דאָס מאָדנע וואָרט „ניט זיין".

IV

נאַריש! יונגערהייט צו שטאַרבן,
איידער ס׳קומען ערשטע קאַרבן
אויפ׳ן האָרן; ערשטן שטויס
ניט געקראָגן נאָך אין פלייש.

נאַריש! אויך צו אַלטע יאָרן—
יונגע, ליבע ווייב געוואָרן;
יונגער הונגער אָפּגעגעסן,
יונגע וואונד איז לאַנג פאַרגעסן.

מיטנלעבן—רעכטע צייט:
ניט צו נאָענט, ניט צו ווייט;
ליבע, הונגער, וואונד און נויט—
אָנהויב־אָוונטיק באַטויט.

V

מיר גנב'ענען זיך אָפּ אין זייטיקע חדרים,
אום צו באַגיין אַ זיס־פאַרפאָלגנדיקע זינד;
און בויערן אין זיך מיט אָנגעגליטע ווערטער
און ווייזן זיך אין שיין שוין מיט אַ נייעם קינד.

ווי גוט איז מיטאַמאָל מענטשן, הויז פאַרלאָזן,
און אויפ'ן הייסן רוף צו ענטפערן מיט—יאָ...
אַ שטילער סטוק אין זיך, אַ שורה אויף די ליפּן,
און ווי פון טעסט אַרויס—די נייע ליד איז דאָ.

אַזוי פלעגט אויך פון שלאָף, אין גסיסה'דיקע שעה'ען,
צווישן נאַכט און טאָג, מיך אויפהויבן אַ האַנט,
אין מיר פאַרבאָרגענע; און בלוט, ווי שרייב־טינט רויטער,
פלעגט שורה־וויז באַשרייבן ווייסע בעט און וואַנט.

VI

איך קלאַמער זיך אָן דיר
מיט מיינע הענט,
מיט אַלע מיינע פינגער
און מיט מיין האַרץ —
פאַרטרייב מיך ניט.

ווי מען שיקט אַרויס אַ קינד
אין אַ שטורמדיקער נאַכט
אין אַ שליחות ניט־פאַרשטענדלעכער —
ניט שיק מיך אויך אַזוי;
אויף מאַטערניש און אַנגסט —
ניט שיק מיך, גאָט, אַזוי.

VII

עס קאָן זיין, אין די לעצטע טעג
וועט זיך מיין מלאך ווייזן ווידער;
ער האָט געפירט מיך ארויף־וועג
און וועט אויך פירן אין דער נידער.

פון הויך אראָפּ איז שווינדל־וועג,
ביי יעדן טראָט זיך ברעכן קניען;
עס פליט דאָס האַרץ אוועק פון שרעק,
ווי שטיינדלעך אַראָפּ־באַרג צעפליען.

מיט אים, דעם מלאך, ביי מיין האַנט,
אַ פרייד צום טיפסטן אָפּגרונט פאַלן.
ווייל דורך די טרעפּ צום אונטער־לאַנד
וועל איך מיין ליד אַלץ הערן שאַלן.

VIII

מיר דאַכט . . .

מיר דאַכט זיך יעדן אינדערפֿרי—
דער לעצטער טאָג קומט אָן.
וואוהין איך גיי—דער לעצטער גאַנג.
און וואָס איך טו—דאָס לעצטע טאָן.

און טויזנט לידער האָט דער טאָג—
זיי זיינען אַלע איין געזאַנג.
אויף אַלע זייטן פֿון דעם טאָג
איז זונען־אונטערגאַנג . . .

X

איך בין געקומען טרינקען זון
און זופּן מילך און עסן הון,
זיך לייגן שלאָפן אָנהויב נאַכט
און אויפשטיין, ווען דער טאָג דערוואַכט.

נאָר מיר איז ליבער זיך פאַרקלייבן
אין צימער—לידער דאָרטן שרייבן
(דער לעצטער קראַמף פון מיין געמיט,
און אויב ניט איצטער—קיינמאָל ניט).

דער יאָך פון ארבעט, צינז צו ווענט—
זיי האָבן מיך פון ליד פאַרפרעמדט,
גערויבט מיין הארצנ׳ס זאַלץ און ברויט,
פון מיך אַליין מיך אָפּגעשיידט.

מיט אַלמערס, טישן און קאַמאָדן
געוואָרן איז מיין הויז באַלאָדן;
נאָר איך—מיט יעדן יאָר בין מער
געבליבן אויסגעהוילט און לער.

איך בין געקומען טרינקען זון
און זופּן מילך און עסן הון;
נאָר מיר איז ליבער זיך פאַרקלייבן
אין צימער—לידער דאָרט צו שרייבן.

די זון איז גוט, די ליד איז בעסער.
פון אַלע אויסגעטראַכטע שלעסער
זאָל ניט צערינען יענער שלאָס,
וואָס איז געבויט אויף פּערזן־מאָס.

X.

טוי.

שפעטער אָוונט. אויפגעגאַנגען ווייסער, ברייטער טייך—
פון דעם גאַניק ביז'ן וועלדל אָפּגעשניטן גלייך.
ברייטער טייך. ניט איבערפאָרן, ניט צופוס צו גיין.
אַז די זון וועט שטיין אין הימל, וועט דער טייך צעגיין.

אין האָטעל שוין שלאָפן טירן. טרעפן האָבן רו.
איינמאָל האָט אַ זונג געגעבן גלאָק אויף האַלדז פון קו;
איינמאָל איז אַדורך אַן אויטאָ מיט'ן וועג פאַרביי,
האָט דעם האָרן ניט געבלאָזן—נאַכט און שטיל געטריי.

ווילט זיך טרעפן: וועט זיין מאָרגן רעגן, אָדער ניט?
ווייסע וואָלקנס אויפ'ן הימל, לבנה אינדערמיט.
שניידט לבנה ווייסע וואָלקנס, ווי דעם האַדסאָן אַ קאַנו.
אויבן שטורמט נאָך אַ שיפל, אונטן פולע רו.

אַן אַמאָליקע ליבע.

I

דאָס קלייד אויף דיינע לענדן,
די שיך אויף דיינע פיס;
אויף וואָס איך זאָל ניט ווענדן
מיין בליק—איז ליב און זיס.

ס'איז גוט די פינגער זינקען
אין טייך פון דיינע האָר.
פון דיינע אויגן טרינקען
ווי פאַלשן חלום—וואָר.

ס'איז גוט אין מיר דיך טראָגן.
ווי הארץ, ווי וואַרעם בלוט.
מיט דיינע ווערטער זאָגן:
„עס איז מיר איצטער גוט."

II

ביסט ניט געווען פאַר מיר דאָס ברויט וואָס מען עסט,
און ניט דאָס גלאָז צו טרינקען פון דעם ווייַן,—
אַ בלאַנקער בעכער צו באַשיינען טיש און געסט,
צו קוקן און צו שפּיגלען זיך דערייַן.

איך האָב אין יענע טעג געהאַט אַ וואונש:
צו נעמען דיך אויף מיינע הענט
און טראָגן דיך אויף זומערדיקע טרעפּ
פאַרביי די אָנגעשטראַלטע ווענט.

געוואָלט דיך אויפהויבן אינדערהויך
און שטעלן אויף דער דלאָניע פון מיין האַנט—
אַ קליינע מאַרמאָרנע געשטאַלט
געקומען פון אַ וואונדערלעכן לאַנד.

III

די געוויינלעכסטע פון פרויען—
ניט צופיל קלוג, ניט שיין—
האָט זי מיך אומגעוויינלעך
געמאַכט פאַר זיך אַליין.

און נאָך אַ טאָג פון קנעכטונג,
פאַרלוירנקייט און שאַנד,—
פלעג איך דערווילטער ווערן
דורך דעם געבעט פון האַנט.

מיניאַטורנע האַנט פלעגט בעטן :
— ווער קעניג איבער וועלט.
און איך ווער אויגנבליקלעך
קעניג, האָטש פאַרשטעלט.

און שטענדיק זיך געוואונדערט :
פאַרוואָס און ווי און ווען ?
נאָר יעדן בלויען אָוונט
דער וואונדער פלעגט געשען.

IV

דו ביסט פֿאַר מיר, וואָס מאַריע איז פֿאַר זיי.
צו דיר טראָג איך מיין פֿולן בעכער וויי.
און טרייסט פֿון דיר דערוואַרט איך פּונקט ווי זיי
פֿון זייער קעניגין אין אַ שעה פֿון וויי.

און אפֿשר דער געקרייציקטער בין איך פֿאַר דיר,
ווי ער פֿאַר פֿרויען פֿון אַ האַלבער וועלט.
ווי ער אין יאָרן ווייט אין שטח—איך פֿון דיר;
און נעמען צוויי אויף ליפּן צעטיילט אַ האַלבע וועלט.

און הינטער ווערטער אויף גע'שורה'טן פּאַפּיר
איז פֿרייד פֿאַראַן און רייציקייט פֿון לייב,
ווייל ווי פֿאַר זיי, איז אויך פֿאַר מיר און דיר
האַר־יעזוס מאַן און מוטער־מאַריע ווייב.

פּאָעטן.

I

אַ טאָג יאָגט אָן אַ צווייטן טאָג,
אַ יאָר פאַרלויפט אַ יאָר.
איר גייט דעמזועלבן שטעג וואָס איך,
נאָר שפּעטער אויף אַ האָר.

איך וויים: איך נענטער זיך צום ראַנד—
נאָר אָפּשטיין קאָנט איר ניט.
עס ברעכט דער קרייץ מיין רוקנביין,
און איר—אין מיינע טריט.

ווען ס'קרייזט דער קאָרשון איבער מיר
און אונטער מיר די ערד—
דאַן זע איך, ווי עס גנב'עט זיך
צו אייער האַלדז די שווערד.

ווען איין יאָר יאָגט אַ צווייטן אָן,
אָט דעמאָלט לאַכט זיך מיר:
מיט שנעלע טריט צום סאַמע ראַנד—
היינט איך און מאָרגן—איר.

II

מאָרגן דאַרף איך גיין מיט וועלט זיך איבערבעטן,
מיט ניט־געוואוינטע טריט אין ליים פון ווערטער קנעטן.
וועלן ברוינע קריג פאַר וויין באַשאַפן ווערן,
אָדער וועלן רייד צעשיטן זיך אין שטערן?

שווער באַ פרעמדער טיר דעם „קלאַפער" אויפצוהויבן,
שלינגען מיט'ן מויל פרעמדע שוועלנ'ס שטויבן.
בעסער אין גאָט'ס פלאַם זיך לייטערן און ברענען,
קנעכט און האַר ווי ברידער וועלן זיך דערקענען.

III

די גראָבע מענטשן, וואו זיי זאָלן אויך ניט זיין:
צי צווישן אַרבעטער, צי קרעמער, צי פּאָעטן—
זיי קריכן זייער חבר אין איינגעווייד אַריין
און ווילן נאָר מיט זייער גלייכנ'ס בלוט זיך זעטן.

זיי מעגן מער ווי אַלע געראָטן זיין און קלוג,
און ווייסע, צאַרטע הענט און שיינע אויגן האָבן,
דאָס איז נאָר אויבן־אויף, אַזוי זיך נאָר, אין פלוג,—
זיי כאָוועו גלוסטונגען פון שוואַרצע, בייזע ראָבן.

עס קאָן ניט מיידן זיי קיין לאַנד, געשלעכט, צי שטאַנד,
אַלץ אייגנס צי פּאַך פון נאָדל, יאַרד־שטיק אָדער פעדער;
זיי נוצן זייער צונג, ווי מערדער נוצט זיין האַנט,
און פאָרן איבער הערצער מיט קויט־באַשמירטע רעדער.

IV

אַ שטיין.

נישט קיין אײדעלער מאַרמאָר—
איז אַ פּשוט'ער שטיין;
ליגט אין ברוק אײנגעקלעפּט,
ווי אין פלײש ליגט אַ ביין.

פאַר די רעדער אַ בריק
און אַ פעלז פאַר'ן טראָט—
ליגט ער שטיל און היט אויס
דעם ברוקירער'ס געבאָט:

פאַר די קינדער פון שול,
פאַר די ייִדעם פון קלויז
זיך נישט דריבלען אויף זאַמד,
זיך נישט אויסגליטשן לויז.

איז אַ פּשוט'ער שטיין
פאַר מענטש, וואָגן און פערד—
וועט נישט נאַרן זיין האַר,
וועט נישט פאַלשן זיין ערד.

V

דער פויגל דאַרף זיין גרינעם וואַלד,
דער פיש באַדאַרף זיין טייך;
און איך—דעם ברודנעם מאַרמאָר־טיש,
אַוואו איך זיץ מיט אייך.

מיר זיצן אויפגערוקטערהייט
שוין צוואַנציק יאָר אַזוי;
געטוישט זיך האָבן פּנים'ער,
נאָר ניט אַ וואָרט, צי צוויי.

די טעמע איז אַן אייביקע:
ווער איז, ווער ניט—פּאַעט?
דאָך אין די רייד לאַנגאַניקע
ליגט הונגער און ליגט זעט.

איך קום צו גיין אַ ניכטערער,
ווער שיכור פון די רייד;
און גנב'ע זיך אַוועק פון אייך
מיט פולע פּאַלעם פרייד.

VI

מיר האָבן אַזעלכע פּראָסטע געזיכטער
און ריידן געוויינלעכסטע רייד,
דער שיין פון אונזערע אויגן איז ניכטער
און וואָכעדיק זיינען מיר אין אונזער פרייד.

מיר גייען צו מאָלצייטן. ביים געגרייטן
טיש זיצן מיר אין אַרבעטס־רעק,
און ווען מיר באַגראָבן אַ נאָענטן טויטן
איז בא אונז אַ טאָג ווי אַלע טעג.

אין קאַלטע פּאַרטאָגן, פאַרשלאָפענע, מידע,
איילן מיר זיך קומען צו דער בייטש אין צייט,
און טרייבן פון זיך די יונגינקע לידער
ווי דעם שטוביקן הונט וואָס לויפט נאָך ביי דער זייט.

VII

אַן אַמאָליקער חדר.

איך געדיינק אַן אַמאָליקן חדר,
איינגאַנצן דריי איילן אויף פיר;
טיש און בעט און אַ ווענטל פאַר קליידער,
צום פינצטערן דורכגאַנג די טיר.

פון אונטן ארויף זעקס שמוציקע גאָרנס,
איינגע טרעפּ, אַ זיגזאַגיקער גאַנג.
פון די זייטן האַלב־אָפענע, פינצטערע נאָרעס,
נאָר אין האַרצן אַ קלאָרער געזאַנג.

מיט יענע שמאָלע און ברודיקע שטיגן
באַהעפט איז די ברכה פון ליד;
די צאָל פון די לידער האָט איבערגעשטיגן
די צאָל פון מײַנע איינזאַמע טריט.

פון אונטן ביז'ן אויבערשטן גאָרן,—
נאָך איידער די פיס ווערן מיד,
געיאָגט ווי פון רייטערשע שפּאָרן,—
איז פאַרטיק געוואָרן מיין ליד.

אָט יענער אַמאָליקער חדר,
אין קלינטאָן סטריט וואָס איז דאַון־טאַון,
קלאַפּט אין טיר פון זכרון כסדר—
לידער אַ וועלט און צימער אַ שפּאַן.

VIII

אונזער גאָטעלע איז אַ קלייניניקער,
אַן אָרימער, אַ קאָרענער,
קוים אויף דריי שטעטעלעך.
גאָט'ס פּאַלאַץ—הוילע ברעווענקעס,
דער אָרון־קודש—ברעטעלעך.

און לאָזער אכסע'ס, דער גביר,
וואָס האָט אַנטקעגן גאָט זיין טיר,
ער לאַכט פון גאָט מיט גדלות־טריט
און מיט זיין קאָפּ, געטראָגן הויך,
בריקעט ער גאָט אַריין אין בויך—
ער האָט פאַר גאָט קיין מורא ניט.

נאָר שכנא מיט דעם עמער־פּאָר,
מיט די פאַרלאָזטע רויטע האָר,
וואָס טראָגט אין זיך אַלע ברואים'ס צער,
ער האָט אויך האָלט זיין געפייניקטן האַר;
און גאָט האָט אים האָלט און האָט אים דערפאַר
געמאַכט פאַר'ן שטעטלשן נאַר.

IX

פ אַ ר ג אַ פ ט.

גאָט האָט קיין ווערטער אויף מיין צונג ניט געלייגט.
א שווייגער גיי איך צווישן מענטש און מענטש אַרום.
וואו יעדער רעדט אמת'ן אָדער לייגט,
בין איך דער איינציקער וואָס איז שטום.

אז איך קום אין א פרעמדער שטוב אַריין,
ווייס איך ניט דאָס ערשטע וואָרט וואָס מען זאָגט:
צי דערציילן די נייס, אַז דער וועטער איז פיין,
צי רימען דאָס קלייד וואָס די ווירטין טראָגט.

אין „על", אין סאָבוויי צי אויף דער באַן
האָב איך נאָך מיט קיינעם זיך ניט באַקענט,
ווי אויסגעקלעפּט מיט „קאַן־ניט־פאַרשטאַן"
געווען וואָלטן טירן, פענצטער און ווענט.

געווען אַמאָל א ישוב'ניק'ס זון
האָט ער דאַוונען ניט געקענט.
נאָר פון דער פאַרנאַכטיקער זון
אין די פענצטער פאַרבלענדט
און אויף די וועקסענע פלעמלעך פאַרגאַפט,
האָט ער צו נעילה, ווען פול
מיט אידן געווען איז די שול,
פון זיין אינגעווייד, מיט זיין גאַנצער קראַפט
געטאָן א פייף... אין דער וועלט...
איז אין גאָט'ס געצעלט,
פאַר אַלע יאָרן,
אים דער פייף פאַררעכנט געוואָרן.

פון זעלביקן מחבר:

אויפ'ן זאמדיקן וועג — — — — —	1912
לידער — — — — — — — — —	1915
צום שטערן נויד — — — — — — —	1922
לידער — — — — — — — — —	1926